

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 33.

Vtorik 22. mal. Serpana

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petik. Predplačuje se za celo leto pri založniku *Jožefu Blawniku* 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znaša 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapiše, da so naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

Po naznanjenju od 29. Rožnika t. l., št. 4533/D.M. je visoko ministerstvo denarstva sklenilo, pri deželni glavni denarnici v Černovicu in pri deželni podružni denarnici v Krakovim kreditne oddele vpostaviti, kateri se neposredno s vesvoljno državno dolgovsko denarnico zastran zarajtovanja spoočiti in s 1. veliciga Serpana 1850 svoje opravila pričeti imajo.

V Ljubljani 15. mal. Serpana 1850.

Politiške naznanila.

Srejske volitve.

(H. C.) Tudi v naši kronovini popisujejo tiste, ki smejo srejske moze al odbornike voliti; tu in tam jih že tudi volijo.

S to volitevjo bo naredila vstava imenitno, prav za prav nar imenitniši stopinjo, ker ta zadene posebno srejske, in na teh je ležeče, kdo de bo na zbor domače dežele, ali pa na državni zbor celiga cesarstva izvoljen, kar se zavoljo tolike imenitnosti nikakor ne sme lepimu naključju, ali pa nepoštenimu perzadevanju nekterih prepustiti.

Če domače življenje in mnogoverstne koristi srejske, od kar posebno tukaj govormo, premislimo; moramo spoznati, de je njih sreča ali nesreča na volitev prihodnjih srejskih odbornikov navezana: če bodo ti pošteni, mirni, pametni možje, kateri ne svojiga dobička, ampak s pravo poštenostjo le srečo srejske žele, bo zanjo gotovo dobro skerbljeno; če bodo pa — kar Bog obvarvaj — samopridne, častilakomne moze, moze kake stranke zvolili; se bodo za srejsko in njene prebivavce škodljivi nasledki žalovanja vredno, dostikrat prepozno, pokazali. Res je scer, de bodo srejske odbornike le za neki čas volili, in če se nad kom zmotijo, se zamore per prihodni volitvi škoda popraviti, in neperpravni odbornik zopet odločiti, pa, kakor povsod, tako je tudi tukaj čas nar dražji blago; koliko dobriga se namreč tudi v kratkim času zamore če ne narediti, vsaj začeti, in koliko hudiga in nesreče za celo srejsko, in za celo deželo se zamore storiti.

Zgodovina zdajnih dni nam veliko tacih izgledov pokaže; zato je treba posebno skerbno gledati, de bo sledni, kateri ima voliti pravico, le take moze za srejske odbornike volil, kateri so pošteni, poskušeno pravični, in katerim so tako dobro srejske potrebe, kakor njih pravice in dolžnosti popolnoma znane; to se bo nar bolj zvedilo iz njih dozdajniga, očitniga in domačiga življenja; posebno je treba na to per tistih možeh dobro paziti, kateri si ali sami, ali pa po svojih prijatlih to scer samo na sebi res častitljivo očitno službo zadobiti perzadevajo, za ktero bo pa treba veliko odgovarjati in ktera po poštenih potih nič ne nese. Če bodo pa še posebno na to gledali, de mož, katerimu bo sreča in korist cele srejske izročena, čisto, živo vero v Boga v neomadežvanim sercu ohrani; takrat volitev nikakor ne bo faljena.

Avstrijsko cesarstvo.

V Mirni 14. julija. 10ber. 'Ako bi bil človek pred enimi leti eno in drugo, kar se sedaj godi, prerokovati hotel, bi se mu bile trape smejale in mu zijala kazale; ker bi ne bilo mogoče verjeti, de se bodo v kratkim reči vse narobe sukale. Pred nekaj mesci so v Terst iz naših krajev žito in moko vozarili, za kruh in druge jedila; veliko so krajnski vozniki zaslužili z vožnino v Terst; pšenice in družih reči so iskali in moko z lepim dobičkom v Terstu spečali. Zdaj pa kakor ni žita tukaj dobiti, se vpreže živina in z njo v Terst po taisto odrine. Včasih smo vidili prav lepo govejo živino, debele, rogate sivce iz rodovitnih Ogerskih ravnin, iz lepih štajarskih dolin v daljno terzaško mesto ali pa v Gorico goniti; štajarski voli so močno sloveli, ponosno se je mesar na krajnskimi z mesam stajarskih volov pobahal. — Ali dveletni vihar je tudi tukaj veliko narobe obernal. Vidili smo danes namest iz štajerja, v štajersko deželo več goveje živine iz visokih kočevskih planin gnati, — neverjetno je to, pa vender resnično. Gonivci so nas nagotovili, de jo je tam neki štajarski mesar nakupil. Cena nar boljšiga para je bila 308 gold. srebra. Pa voli niso ravno kaj posebni bili. Če bo taka, se nimajo prebivavci proti jugozahodu nižji cene govejiga mesa nadjati, ker pri tacih prigodkih ni vstani cena pasti, ampak le še višej poskočiti. Od let francoske prekucije ni bilo po spričvanji starih mož take draginje pri govedu, kakor ravno sedaj. Takrat so se sredni volički za 800 gold. in še ež spečali, kaže se zdaj ravno taka, če bo cena banknotov tako padala. Vsak raji blago obderži, kakor ga za banknote, če tudi drago, prodati. Iskani so bili nekdanj bankovci, rad je merskdo cele rajde srebernih tolerjev za bankovce naštel, zdaj ne pride ne groš ne dvajsetica na dan, pa tudi za papirnat drobiž je pri nas prav hudo včas je treba vse hiše omesti, prej de se za kake dva goldinarja drobiža dobi, pa se ta je po dva- in trikrat raztergan in včas na podplatni košček pripopan, de človeka merzi tudi gerd in pomazan.

Iz dolske doline. Dve reči ste te leta nenadama prišle, tako de ni nihče vedil, kako in odkod, namreč kolera in narodni duh. Kolera nas je hvala Bogu! zlo malo zadela, pa toliko bolj se narodni duh, hvala Bogu! razširja. Pri vsaki priložnosti sim se prepričal, de je narodna zavest tudi serca prostih kmetov in clo rovtarjev navdala, scer ne povsod enako, pa manj ali bolj se povsod razodeva. Ko so v Klečah in po družih vaseh letos maje postavljali, so letos narodne trojno barvane banderca vsakod na verhu vihrale. Drugekrat so kako rudečo ruto pripeli. Če se ob nedeljah kmetje v kako gostivnico zberejo in si napijajo, ni družiga kakor klic „živio“ slišati. To je sicer samo na sebi malo važno, pa vender narodno predramljenje jasno oznani. Slasti pa se pri pesmah napredovanje časa vidi. Tiste neumne in nespodobne kvante kakor časi se

več ne čujejo peti. Fantje in dekleta so se rajši Prešernovih in Tomanovih poezij navadili, ki se jim prijetniši zde, kakor pa poprejne čenče. „Železna cesta“ je že stara pesem, pa še vender dostikrat peta. Po pravici pa se „mornarju“ prednost daje. Ta pesem je popolnoma domača postala.

Ljubljana. T. Z žalostnim duham se spominimo viharjev, ki so se pred tremi leti prisegli, Avstrijo tako razdjati, de bi kamen na kamnu ne ostal. Pa tako je moglo biti, če je boljši postati hotlo. Mogla se je žindra iz zlata spraviti, de je ta čist in svitel. Mogel je strašni boj s prenapetneži vihrti, de so sami sebe spoznavati, svojo pravo srečo previditi in tisto stopnjo omike dosegati začeli, ki jo ljudstvo imeti mora, ki hoče svobodno ostati. Jasna kot beli dan je zdaj-praznosta in puhla misel tistih, ki so ljudem od neke neizrekljive sreče bledli, ki jim jo bodo podelili, če jih podperajo in jim zvesto na strani stoji. Žalibog, de so jih ljudje res podperali in tako v strašne nesreče zabredli. Resnica in zdrava pamet ste premagale in tisti aposteljni „neizrekljive sreče“ so vničbo svojih namenov dočakali in tavajo zdej o bregu črniga morja po pušavah Azije. Le kralj Karl Albert je bil tako srečen, de ga je mila smert sramote rešila, ki si jo je sam na glavo nakopal in pod katero je tudi poginil.

Pa bi bili morebiti res narodi tako srečni postali, če bi bili prekucneži svoje naklepe doveršili? Zastran te reči se je že veliko pričalo. Drugod bi znalo kje biti, de je bila zmaga tako imenovanih „dobrih“ preveč popolnoma, ker marsikje vidimo, de je duh časa rakovo pot iti začel. Pa ne da se nikakor tajiti, de, če bi bila prenapetost v Avstrii kolčkanj boljši izid imela, bi bilo to smertin udark ne le Avstrii, ampak tudi tistim narodam, ki so se s takim veseljem od nje ločiti hotli. Vzamimo naše Lahe na Benečanskim in Lombardskim. Kakšna sreča bi jim bila pod sardinsko vlado klila? Res je, de je popred tudi kak uradnik iz drugih avstrijskih dežel ondi službo dobil, pa domači so bili vender vedno prvi na versti. Bi bil zmagal Albert, bi bili brez dvombe Sardinci tudi po beneško-lombardiških uradih zvonec nosili. Že takrat, ko je kralj per Peskieri stal, so bili Milančani nanj serditi, ker so se službe tak vojaške kakor politiške Piemontezam dajale. Benetke in Milan bi bila le nevažna krajna mesta postala, dežela bi bila pa vojsake in dnar dajati mogla, de bi bil Albert na eni strani vse Laško pod se zgrabil, na drugi pa Avstrijo in potem Francoze obojeval. Kako bi bilo pa z svobodo šlo, pokaže ustava, ki jo je ta kralj prisiljen Sardincam dal in ki je komej slaba senca avstrijske od 4. sušca.

In kaj bi bilo na Ogerskim, kakšno obleko bi bila tam sreča imela, ako bi bil Košut Avstrijo poderl. Berž se veliko slabeji, kot pri Lombardih. Košut je bil izversten govornik, pa nič menj kakor sam svoj v misli in djanju. Plemenstvo ga je zvito v pripraven pripomoček obernalo, Ogersko od Avstrije odtergati. Pa ko bi se bilo to zgodilo, bi se bil naglo

ta pripraven pripomoček zaverigel in Madjar-scag bi bil gnezdo nar tersih in sebičniših velikašev postal. Predsedništvo bi se bilo Bat-tijanitu al komu drugimu, pa gotovo ne Ko-sutu dalo. Kako bi se bili pri takim stanju ljudstvo, kako kmet, kako zaterti slovanski in valaški narodi počutili, se zamore misliti in vganiti.

Pa hvala Bogu, naklep tih hudobnih pre-kucnežev je spodletel in avstrijska vlada se je naloge podstopila, dolge stiske odpraviti, rane zaceliti in narode po mirni poti, ki je edino prava, osrečiti. Kako dobro de pri tem delu napreduje, se čedalje bolj prepričamo in na-djamo se, de bo svoj svet namen doveršila. Hitro hodijo naredbe za naredbami, ki nam jasno ustavni duh oznanjujejo, ki po veliki, mogočni Avstriji veje. Deželne vstave smo že davnej brali, mestne so že do maliga vze do-kočane, soseske se vstanovljujejo, nove ustne sodbe so sestavljene, vse gre zaporedama. Enakopravnost ni nikjer več prazna beseda, narodni jezik je vkljub nekej nevstavnih slep-cov v šolah in pisarnicah veljavnost zadobil in zlate prihodnosti upati sme. Na Laškim se sčasama misel vterduje, de je Avstrija neob-hodno potreben pogoj ondotne sreče. Milost in pravica naše vlade se če dalje bolj spoznavati in ceniti začinja. Taka je tudi na Ogerskim. Že je tu močna ne starokopitna ampak vstavna stranka, ki, kakor mi Slovani, terdi, de bi se mogla Avstrija, če bi je še prav ne bilo, zdej narediti in osnovati.

Austrijska. Njegovo veličanstvo cesar je ministra vojaštva, ker ga je prosil, službe od-vezal in mu poveljstvo 5. vojaškiga oddelka podelil, na njegovo mesto je pa izvolil barona Csoriča.

* Časopis „Lloyd“ glede razlage odstavljen-ja barona Haynau-a sledeči sostavek prinese: Razlaga barona Haynau-a je naravni napad na ministerstvo, ktero je njegovimu veličanstvu svetovalo, ga iz službe djati. Torej je potreba istinite vzroke naznaniti, zavolj kterih je bilo ministerstvo primorano k takimu djanju. Kakor slišimo, je bilo tudi sklenjeno, ljudstvu dvombe v tej važni reči razjasniti.

Razlaga feldzeugmeistera nima prave oblike. Vidi se, de feldzeugmeister ne pozna dobro stanja vstavniga ministerstva, ktero je odgo-vorno za svoje opravila, ki ima pravico in dolžnost od ogerskiga poglavarja tirjati, de mu je pokorin. Tudi sklep ni umosloven, de tisti, ki niso z djanjem ogerskiga poveljnika, ki je revolucijo na bojnem polju vdušil, zadovoljni, demokracii, ali kakor on pozneje popravi de-magogii pot pripravljajo in obstoj deržave v nevarnost stavijo. Obstoj deržave in vničenje demagogije ne obstoji v tem, de bi se moralo vse za prav spoznati, kar je baron Haynau storil. Naj bolj konservativni in dobromisleči možje so njegovo vojaško djanje razsodili in niso le hvalili, kar je hvalevredniga, ampak tudi grajali, kar je grajevredniga storil. — Ako je konservativna stranka preveč pravična, de bi vse hvalila, kar nje naj veči možje store, ako njih pogreške vidi in jih z imenam ime-nuje, si ne pridobi s tem demokratiška ali demagogiška stranka nič, tudi se obstoj av-strijske deržave s tem še v nevarnost ne pripravi. Na tako slabi podlagi ona ne leži.

Petdeset let je baron Haynau Avstrii slu-žil, in veseli nas, de je petdeset let Avstrija njegove zasluge z dobrodelno roko plačevala. Skorej vsako počastenje, razun stopnje mar-šala, je vlada junaškimu generalu podelila, kteriga ime bo v avstrijski zgodovini na vi-soki stopnji stalo. Malo deržavnih služabnikov je bilo v Avstrii, za kterih prihodnost se bi bilo tako skerbalo, kakor za feldzeugmeistera Haynau-a. On ne bo, kakor sam pravi, drug Belizar, po svetu hodil — namreč kakor Be-

lizar v pravlici, ker pravi, zgodovinski Beli-zar je umerl, kakor je znano, v vžitju pose-ster, in ni bil ne slep in ne berač. Naj bo tudi on prepričan, de ga nobeden zavolj časti in premoženja ne zavidi, ktero mu je bilo za pla-čilo velikih zaslug na predlog avstrijskiga ministerskiga svetovavstva od cesarja podeljeno.

Serbska. „Abendblatt d. Wien. Ztg.“ pove, de je bilo v okrožju 2. romanskiga pešniga polka na povelje puntarskiga polkovnika grofa Teleky 26. oseb po stojni sodbi ustreljenih.

* „Reichszeitg.“ piše: Časopisi naše in zu-najnih vlad so naznanili od daritev, ktere je ruski car serbskim cerkvam, ki so bili v oger-ski vojski obropane, poklonil. Iz sledečiga na-znanila „Zierwiernaje pczete“ od 27. junija se vidi, de so Moskvičani te darila poslali.

Vojaški poglavar v Moskvi je mestnjane po-vabil za razrušene serbske cerkve v Banatu in na Sedmograškem doneske nabirati.

Zavolj tega se je nabralo v ta namen že po preteku eniga mesca toliko mašnih bukev, ob-lek in srebrnih cerkvenih posod, de jih je bilo za 30 cerkev dovolj. Vredne so te darila 7612 rubelnov.

Te reči so bile mesca marca t. l. grofu Nes-elrode-u izročene, ki je po naznanilu grofa Medem-a višjemu pobočniku grofu Zakrew-skimu povedal, de avstrijska vlada z res-ničnim spoznanjem te darila Moskvičanov sprej-me, in de je zato skerbil, de se bodo brez mitnine na Avstrijsko pripeljale. Tedaj so bile te reči iz Petrograda po morju skoz Stet-tin poslane.

Vojaški poglavar v Moskvi ta nov dokaz keršanske ljubezni do bližnjega Moskvičanov očitno naznani.

Ogerska. Naznanilo tistih oseb, ki so bili v madjarskem puntu po sodbi in brez vsega preiskovanja umorjene.

V vojaškem okrogu velikiga Varazdina:
(Dalje.)

49. Jovan Jauer, duhoven iz Kabruczana v aradski županji, ker se je vstajnikom z obo-roženo roko branil kakor izdajavec domovine potem

50. Togyer Kapcutsan, ravno od ondod, ker je tamošniga cerkveniga služabnika pri-moral, zoper vstajnike zvoniti;

51. Togyer Zris, iz Kaprutsana, ker je podšuntal ljudi dva narodna stražnika vjeti, kterima je potem žugal, de ju bo obesil.

52. Szofran Taue, ravno od ondod, zavolj pošiljanja prepovedane dopisave, žuganja dvema vjetima narodnima stražnikama, in ker je več vjetih vstajnikov v vojake uverstil in vjete ce-sarske vojake po noči spušal, potem

53. Juri Dubas iz Dombrovičke aradske županije zavolj vnemanja prebivavcev k zve-stobi do cesarja — vsi ti so bili na jesen 1848 v Kapruozanu obešeni.

54. Simon Grozar, gerski duhoven iz Sta-neca aradske županije zavolj tega, ker je neki razglas pred cerkvijo bral, potem

55. Bubucz, sodnik iz Szabure v arad-ski županii in

56. Stanila, sodnik iz Madrista v aradski županii, zavolj razširevanja tega razgasa, so bili v jeseni 1848 v Josgaru ustreljeni.

57. Jerni Buda, sodnik iz Jozashelye v aradski županii, je bil zavolj razširevanja ime-novanih razglasov in obropanja gosposkiniga grada v Joszaru v jeseni 1848 v Joszazu ustreljen.

58. Gligar Stank, sodnik iz Puleze v arad-ski županii, ker je svojo pobegnjeno zemljišno gospo z psi iskal, de bi jo bil umoril.

59. Ristan Visza, ker se je, ko so ga vjeli zoperstavil vstajnikom je bil v jeseni 1848 v Joszazu ustreljen.

60. Lodnik Emerik Totek in priseženi Jo-žef Riso, Juri Kapat in Jovan Katsik so-

seske Pečke pričajo, de so bili štiri poljodelci od dveh polkov honvedov in mnogo černe vojske iz biharške in Czongraške županije vjeti, kterih imena niso bile takrat znane in se tudi do zdaj še ne vedo. Po obleki soditi, sta bila dva Nemca in dva Valaha, imeli bi jih bili sodniku v Pečki predstaviti, al brezujzdano kardelo jih je brez vsega preiskovanje ustrelilo in brez cerkvenih slovesnost na bregu Ma-roša zasulo.

Vojaški okrog Budapešt.

61. Gregor Petra, žlahtnik iz Geley-a, borsodske županije je bil obešen, ker je re-kel, de bodo borsodski žlahtniki za svojiga kralja orožje v roke vzeli.

62. En vjet c. k. prostak, kteriga so pun-tarji med svoje vojake uverstili, je bil na naj groznejši vižo umorjen, ker je hotel sam po-begniti in je tudi druge tovarše k temu na-peljeval.

63. En jud je bil zavolj tega obešen, ker je bil v sumu, de je ogleduh.

64. Jovan Mericzey, duhoven, ker je zoper puntarje pridigoval, cesarske vojake sprejemal in z živžem preskerboval, razglase očitno razdajal, je bil ustreljen.

Vojaški okrog Košice.

65. Stefan Zolnag, rojen, v c. k. svobod-nem mestu Zeben v saroški županii, pek, je bil 15. novembra 1848, ker je bil v sumu, de je panslavist, pred deželnaiga komisarja Da-niela Iranyi v Eperiesu pred stojno sodbo po-stavljen, on ga je vendar na pot pravice za-vernili. Ko je prišel grof Šlik 1848 mesca decembra na Ogersko, je bil imenovani Zol-nag na povelje Iranyi-a iz ječe v ječo gnan noter do Pešte, ko so pa cesarski vojaki mesca januarja 1849 tje prišli, je bil domu spušten. Mesca maja ga je puntarski komisar Janko-vič ukazal spet vjeti, v Miskolzu v ječo vreči, od tam so ga vlačili iz ječe v ječo clo do Be-kes-Csabe, kjer je bil pa spušten in se je ho-tel v domovino podati.

Al zavolj hudiča terplenja in velike lakote ni mogel dalj kakor do Tise priti, kjer je ob-ležel, od tod pa so ga spet v Miskolc pri-peljali, kjer je 16. augusta umerl in svojo ženo in tri majhne otroke v brezimnih nadlo-gah zapustil.

66. Žena gojzdarja saroškiga terga, Jovana Kliniko, po imenu Elizabeta, je bila, ko je vrata odperla ustreljena. Kdaj de se je to zgodilo, ni naznanjeno.

67. Matija Sasz, v Agyagosu, v zemp-linski županii rojen. On je narodne stražnike kantona Agyagos pregovarjal, ko so se v letu 1848 zoper generala Hartman šuntali, de ce-sar takih vojakov ne potrebuje, de bi se jim prav zgodilo, ako bi bili pomorjeni, ker se zo-per kralja puntajo. Na tako vižo je tudi na-rodna straža doma ostala. On pa je bil zavolj tega vjet in stojni sodbi izročen, in ko je več-krat rekel, de je kralju zvestobo dolžen, ker od njega plačilo vživa, je bil kakor podpiho-vavec ljudstva 31. oktobra 1848 obešen.

68. Jožef Zuberenyi, v Nagy-Mihaly, v zemplinski županii rojen, bivši huzar, potem pa honved. On je bil po stojni sodbi k smerti obsojen in 12. junija 1849 obešen, ker je re-kel, de naj vsi gospodje visc, ki so svojimu cesarju nezvesti postali, revolucijo zbudili in srečo ljudstva pokopali.

69. Adeodat Ottstaedt, v Ujheliu v zemp-linski županii rojen, penzioniran kapitan. On je bil za c. k. poveljnika v Ujheliu namenjen in bilo mu je naloženo, potovajočim potne liste da-jati, in ako bi prišli vstajniki, to naglo nazna-niti in ogerske komisarje zapreti. 28. januarja so ga vstajniki v Tokai vlekli, od tod pa okle-njeniga v Debrečin pred stojno sodbo peljali, 10. maja 1849 so ga spustili. Ko so ruski vojaki prišli, so ga vstajniki zoper zaperli, in

iz ječe v ječo. do Temišvara vlačili, od kodar je po zmagi c. k. vojakov domu prišel in v 24 urah na koleri umrl.

70. V gömerski županiji je bivši župan Emerik nekiga c. k. vojaka umoril.

71. Ignaca Grosmana, c. k. ruskiga obškerbnika (Lieferant) v Liptavi rojeniga in

72. N. Moiša, c. k. komisarja sta Cziko in Jehmark pri Kanavi v gömerski županiji umorila.

73. En c. k. ruski vojak je bil v Pustikurině v gömerski županiji umorjen.

74. V Kiraly, gömerski županiji je bil nek c. k. vojak umorjen.

75. Pred rosenavsko mestno svetovavnico je Stefan Börczik nekiga slovanskiga c. k. prostovoljca umoril.

76. Fuchs iz Jolsve, gömerske županije je bil od vojakov umorjen.

Od poslednjih sedem oseb se dozda je še nič bolj na tanjko ni moglo zvediti.

77. Ko so vojaki generala Benedika skoz mesto Iglo na Cipsi šli, je bil en c. k. častnik ustreljen.

78. Dragotina Hyrländerja, mestnjana v Eperjesu so vstajniki v Debrečin vlekli, ker je vladi več let smodnik delal. Ko so se ruski vojaki bližali, so ga spustili, al zavolj težav, ki jih je v ječi prestal, je v Peštu umrl, in je ženo in tri otroke v neizrečni revšini zapustil.

79. Jovan Zavodsky v Csany-u v Abavivarski županiji rojen. Po bitvi pri Košici, ko je grof Šlik Mesarosa popolnoma potolkel, so se honvedi po čeli okolici razkropili. Eden teh honvedov je prišel 6. januarja v Csany in je od prebivavcov tirjal, de naj ga h grofu Schliku peljejo. Tamošni prebivavec Zavodsky ga pelje; na poti ga pa oklepnikom izroči in nazaj gre. Mesca februarja 1849 je prišel Klapka v tisti kraj, je ukazal Jovana Zavodskyga vjeti in ustreliti.

* Spet je cesar 91 osebam, ki so se ogerskiga punta vdeležile, milost dodelil in jih ukazal spustiti.

* Pripovedovalo se je, de nekteri kmetje mislijo, de na spodnjim Ogerskem velika madjarska armada stoji, ki le na prav čas čaka, de bo z noviga na cesarske vojake udarla in samostojnost pridobila. Skorej povsod po Ogerskem v hribih se beguni skrivajo, kteri so se bali vojašine de so tje pobegnili, ali pa, ker so se v vojski taciga življenja privadili. Ti dobro oboroženiljudje se po ogerskih gojzdih klatijo in posamezne soseske napadujejo, de si živež dobe; celo živino pokradejo in poropajo. De si ti ljudje veči veljavo pridobe, pripovedujejo kmetam, de na spodnjem Ogerskem velika madjarska armada stoji, de so tudi oni vojaki te armade, ki bo skorej na noge stopila in samostojnost Ogerskiga z mečem pridobila.

Že se pripravljajo vojaki take begune poloviti, pa, dokler žito na polju stoji, ni to lahko, ker se ti ljudje v žito naj ložej skrijejo.

Tuje dežele.

Rusovska. Naj novejši pisma iz Bukaresta naznanijo ukaz ruskiga cara na njegovo armado, v kterem od potrebe govori, de morajo vojaki pripravljene biti, vsak dan pot nastopiti, de se bo red po celi Evropi na terdni podlagi vstanovil.

* „Konst. Ztg.“ piše: V Londonu je lord Palmerston, kakor pravijo naznanilo dobil, de se kabinet v Petrogradu z dansko vlado pogovarja zavolj odstopa otoka Bornholm na Rusijo. To bi bilo za dansko slabo državno denarnico koristno in za rusko brodovje velike važnosti.

Bulgarska. V „Narodne novine“ se piše, de je turška vlada Omer-pašatu berzoteka po-

slala, ki mu je naročil, de naj na Bulgare udari. Omer-paša se je sicer hitro proti veličanskimu Balkanu obrnil, ali ko pride tje, najde že vse soteske od Bulgarov zaperte, tako de je bil primoran se z dolgim nosam v Novi Pazar nazaj verniti. To je pripravilo Turke v veliko skerb, ker skoz soteske predreti niso dovolj trije Omer-pašati, in vojsko peljati od črniga morja to bi ne potrebovalo samo zelo veliko strožkov, tim več, kar je naj imenitnejše, zgubilo bi se mnogo časa, kteriga bi Bulgari znali dobro porabiti. Zavolj tega se je turško praviteljstvo na serbsko vlado obrnilo, de bi turško vojsko skoz Serbsko pustila. Piše se nadalje de so Serbi sicer Aleksa Simiča izvolili, ki se bo z Omer-pašatom zavolj te reči pogovoril, ali de vendar nikdar ne bo pripustil, de bi tako silna vojska na Serbsko prišla, kar bi bilo tudi nevarno za Serbe in Turke, ker je še dandanašnji sovraštvo med njimi, in znale bi kervave dogodbe vstati. Druge novice pa pravijo, de je bulgarska vstaja že pojenjala.

Laska. Dvajset švajcarskih častnikov v Neaplu med njimi tudi general Gros, se je branilo, se novi vojaški prisegi podvreči, ker se od vstave v njej nič ne omeni. Tudi neapolitanski višji častniki niso bili pri volji to storiti. Terdnjave v deželi se z vojskinim orodjem preskerbujejo, vojaki, ki so bili domu spušeni, se spet nazaj kličejo in v Caserto, kjer zdaj kralj stanuje, se topovi pošiljajo in vojaki zbirajo. — V Girgenti jih je več na koleri zbolelo.

Francoska. V „Reichszeitg.“ se 13. julija iz Pariza piše: Francoski vladi je policija naznanila, de v Londonu zbrani beguni vsih evropskih držav nad prenarodbo skrivnih družtev in puntarskih odbornikov zelo marljivo delajo. Ti reči se gode, če smem tako reči pred nosam poslancov, ki večidel tudi od tega vedo, brez de bi jim angleške vlada te reči naznanila. Tako ravnanje se ne more dovolj očitati; vsemu svetu se mora povedati, de je v Evropi eni dežela, kjer se z izgovoram, svobodo varovati, skušajo obstoječe vlade podkopati. Preden se je Mazzini k zboru demokratov podal, je šel skoz Pariz, imenoval se je Mazet. Imel je takrat tri potne liste saboj, in seer eniga od gospoda Fazy-a, družiga iz kantona Lausanne, in poslednjič tudi angleškiga. Policijni predsednik je koj zvedil, de je Mazzini v Parizu, ker pa ni čez 24 ur v Parizu ostal, tedaj se ni v njegove zadeve vtikal. Te dni je bil na belgiški meji shod demokratov, kteriga je tudi več poslancov francoskiga narodniga zbora obiskalo.

Pogovarjali so se, revolucijno propagando v Badnu in družih nemških deželah na Rheinu daleč vpeljati. Iz belgiške meje se je zbor v London preselil. Iz tega zbora so se poslanci na vse kraje razšli, skrivne družbe podučit od vsega, kar se je sklenilo. Tudi središčno denarnico so vpeljali. Na Francoskem že tako denarnica dalj časa obstoji.

Parlament ni mogel politike lord Palmerstona premeniti. On si prizadeva Piemontezce po nevarni poti naprej porivati. V Rimu je angleški poslanec Freeborn patron vsih prekucunov, Kar našo vlado v tej reči zadene, skerbno pazi na revolucijo in pripravlja postavo zoper skrivne družbe.

Dansko. Telegrafsko naznanilo iz Friedrichsburga 14. julija naznani sledeče: Danski kralj je izdal manifest na schlesvigsko-holsteinske prebivavce, v kterem tirja, de bi se mu udali, obljubi jim vesolno amnestijo, poterjenje vradnikov razum nekterih, po pravedni deželni vladi pogojenih prememb. Nemška narodnost Schlesvika ima biti enako opravičena z dansko, vtelenje (Einverleibung) Schlesvika se

nima zgoditi. Ako kako sovraštvo od strani holsteinske ne bo overalo, se bo koj zbor častitih mož iz Holsteina, iz Danskiga in Schlesvika skupej poklical, tako, de bo stevalo Schlesvicanov veči kakor Dancov; Holsteincov in Dancov pa enako veliko; Lauenburžani se bodo posebej poklicali. Kar bo ta zbor sklenil, se bo, ako je v blagor cele deržave, poterdilo. Sliši se, de danskiga parlamentera, ki se je hotel za tridanski mir pogovarjati, niso hotli v Kielu poslušati.

Razne naznanila.

— „Oesterreichische Soldatenfreund“ pravi, de je cesar hotel ko je Haynau-a odstavil, ga ob encm za maršala izvoliti, de pa ministerstvo svetovavstvo ni hotlo za to odgovorno biti.

— Pripoveduje se že nektore dni, de je vojskovodja Radecky cesarja prosil, de bi ga v stan miru djal zavolj tega, ker je Haynau odstavljen. Res je sicer, de je maršal za to prosil, al že pred dvema mesecema, torej njegova prošnja z odstavljenjem Haynau-a ne more v nikaki zvezi biti.

— „Jugoslavenske Novine“ naznanijo, de posamezni vojaški polki že v svojih opravkih domači jezik rabijo.

— V „Südsl. Ztg.“ se iz Dunaja piše, de se listki deržavniga zaklada po 100 in 1000 gold. že izdajajo. Cena je tudi v vsih slovanskih jeziki naznanjena.

— Iz Moskve so prišle naznanila, de se po celem Rusovskem denarji za serbske cerkve naberajo, ki so bile med revolucijō razrušene in poropane. Več milijonov je že, kakor pravijo, v ta namen nabranih. K temu so posebno vredniki časopisov pripomogli, ker so tako živo pisali, kako hrabro so se Serbi zoper Madjare bojevali in kako strašno so jih puntarji preganjali.

— Sliši se, de bo te dni vsim deželnim poglavarjem naročeno, za deželne zборе potrebno pripraviti.

— V „Pražske nov.“ se iz Klatave piše, de je tam en kmet, ko so star zid poderali 300 srebernjakov najdel, ki so bili tako veliki kakor naše dvajsetice. Ni vedil kaj če z njimi početi; prodal jih je torej nekimu judu za 8 gold v srebru. Ko je pa slišal, de bi bil zamogel zanje veliko več potegniti, ker je bil med srebernjaki tudi marsikak rumenjok, mu je bilo zelo žal in je hotel juda tožiti, de naj mu denarje nazaj da. Jud pa pravi, de je srebernjake nekimu bližnjimu knezu prodal.

— 18. t. m. je baron Haynau mesto Pest zapustil in grof Wallmoden je njegovo mesto začasno prevzel. Pravijo, de je general Schlik za naslednika Haynau-a zvoljen.

— Na Ogerskem v okolici Arada je bil 20. junija strašin vihar. V Tornyu je en hlev z 400 ovcami in štirimi pastirji končal.

— Sol, ktero bo Avstrija Rusii, ker ji je na Ogerskem pomagala, punt vdušiti, v vrednosti 700.000 rubelnov dala, se bo iz Weličke in Bohnije vzela. V Welički se nakoplje vsako leto 700.000, v Bohnii pa 250.000 stotov soli.

— Od 7. do 14. julija je v Pragi 29 oseb na koleri zbolelo. Vsih bolnih je bilo 78. Srečno jih je 28 bolezen prestalo, umrlo jih je 25; 26 pa je še bolnih ostalo.

— S koncam pretečeniga polletja je imelo naše brodovje 220 brodov in 600 topov.

— Reka Rhone je na švajcarskem v kantonu Wallis zagrade prederla in vas Illarsaz zalila. Vsi prebivavci razum desetih so pobegnili v bližnje soseske. Cela planjava od Vionnaza do Vouvy-a je pod vodo.

LEPOZNANSKI LIST.

Voltaireova smert.

Voltaire, bogotajc 17. stoletja, je bil rojen v Parizu v letu 1694. Bil je rojeni pesnik, poln bistrosti in ostroumnosti s posebno terdnim spominom in čudno gibčnostjo v popisovanju in pripovedi. Ti darovi so zakrivali pogrške njegove pomankljive in nepodstavne učenosti. Kar njegovo serce zadeva, je bil Voltér spaka vsih spačenost svojiga časa: častilakomen in nečimurn nad vso mero, skop in lakomen, de je bilo gerdo, ter vselej perpravljjen k goljufigam. Dokaj spričevanj tega dajo njegove zadeve z bukvarji in njegovo prebivanje na Berolinskim dvoru. Kjer je kej dobička kazalo, se ni sramoval nar malopriddnihi hinavšine, de ga je le dosegel. Enkrat se je potuhnul v spreobnena in janzenista, de bi mu dedišina njegoviga brata Abbé Arouet-a, janzenista, ne odšla *). Neprenehama ga je gnalo, druge tako spačiti in ogerditi, kakor je sam bil. Od njegoviga obraza pravi Mercier: „Brez številca pooblik (portretov) imamo od Voltéra: vse so si med seboj podobne ali kolikor se meni zdi, ni ne ene med njimi, de bi bila prav človeka podobna, temuč po svojih likah (Züge) je imel posebno podobnost s plemenam velikih opic; imel je pa bliskeče oči, ki so nespodobnost družiga obraza nekoliko zakrivale“. Ze v njegovi mladosti se je potožil čez-nj eden njegovih učencikov Jezuit le Jay, rekoč: „Malheureux! tu seras le port-étendant de l'impie!“ In to je res bilo. Ko je učiliše zapustil, je bil pesnik Chaulieu, ves spriden clovek, njegov vedin tovarš. In ta ga je do konca spačil, tako de so se Bossuet-ove besede nad njim popolnoma poterdile, ki pravi: „Ni ga bilo nikoli znejeverniga, ker bi popred ne bil pregrešin“. — Zdaj je začel tudi v svojih spisih vero in duhovstvo zasramovati. Ker je pa to ta čas na Francoskim še oistro strahovano bilo, je v Hollandio in potlej na Angleško pobegnul. Ondi se je soznalil z bukvari angleških bogotajcov, in je persegel, vse življenje v to obrniti, zatreti keršanstvo in vsako vero. Njegovo daljno življenje je ognjušeno z vsakim mogočnim sovraštvam, zasmechovanjem in podkopovanjem keršanstva v spisih in besedi. Njegovi neverski perjatti so ga večkrat pri kralju v milost pripravili, pa vselej jo je zopet zgubil. Tudi s Prajsovskim kraljem Friderikam II. je bil v prijaznosti ter je dalj časa na njegovim dvoru imel imenitno službo, kjer ga je ob enim svoje napake učil. Pa tudi njemu se je bil prigunjusil, in ker mu je bil pri odhodu nekaj spisov ukradel, je kralj majora za njim poslal, ki ga je v Frankobrodu dotekel, in mu po kraljevim povelju dobro številico palic vmeril, za ktere mu je pa mogel Voltér plačan list (kvitingo) odrajtati. Več časa je tudi na Švajcarskim prebival in s svojim strupnim jezikom in peresam ljudi kužil. V letu 1778 je dobil zopet dovoljenje na Francosko se verniti. Nestanovitno francosko ljudstvo, od bogotajcov podpihano, se je tako de-leč pozabilo, de je temu bogotajcu in sovražniku vsake vere zdaj vso mogočo slovesnost skazovalo: ko se je peljal, so njegove konje kuševali, se njegove obleke s česenjem dotikovali, celo na kolena pred njim padali — pred satanovim namestnikom!

Pa s tem je bil tudi konec njegove slave. Kmal po tem je zbolel in se ni več ozdravil. Nekiga dne obiše bolniga Voltéra znanec Diderot z še drugim prijattam vred. Našla sta bolnika na zali postelji pod dražimi nadgrinjali; na mehkih blazinah je slonela glava, in terpel je silne bolečine. Diderot slovesno v sredo stanice stopi, pozdravi s tehtnim pogledam družbo, gleda kej časa revnost pred seboj, se navdihniti, ter spregovori v prerškim glasu: „Pozdravljen bodi, veliki satanov besednik! Bodi pozdravljen, poslednji zmed ajdov! V imenu tvojih žertev, v imenu vsih, ki si jih ti pogubil, pridem tvoje poslednje terpljenje na zemlji vidit, in se s teboj na vekomaj poslovit. Enako ognju, ki več ne greje, enako svečam tukaj, ki ne svetijo več, tvoj život svojimu koncu naprot gre“. — Neumisljeni zapeljivec! stoletje, ki te je molilo, bi bilo od naj viksiga sodnika v nebesih brez umlje-

nja obsojeno, ako bi ne bilo koga zmed verstnikov tvojih, ki naj te spomni, de sovraštvo in zaničevanje ti je od njega (stoletja) pričakovati. Le sem, kristjanje, kterim je on ugrabil Boga in nebeški delež! Le-sem tudi vi, tudi vi zaslišite moj glas, ki se še niste pogreznili, ki pa urno in prederzno globoki globočini dirjate naprot. Le-sem! le-sem! le-sem!“

„Ostopite posteljo tega umirajočiga. Lejte ga, svojiga sovražnika, brez pomoči, brez orožja. Stergajte mu lošovo krono, ki ste mu jo ob urah svoje slepije djali na glavo, od bogotajskih misel prerito in opustoteno“. —

„Ali, poslušaj dalje, vražni čertivec človeškiga naroda“, Diderot dalje govori, „s tvojim življenjem se ni vsiga konec. Nov zarod se bo iz Nič vzdignil, uniga namestiti, ki je zginil, in bo preklinjal tvoje ime, ter postavil spominek očisevan, na kterim bo visela tvoja podoba, preklinovana in zavdajana; tvoj pepel bodo v vetrove razkropili, bodo sežgali nesrečne bukve, in tvoj spomin vverstili spominu tvojiga učenika, rekoč: Satan pa Voltér. Ali mudi se; naročilo sim dopolnil; resnica ti je znana, povedal sim ti jo. Umri ter umri; jez grem. Ravno kar boš stopil pred Sodnika, pred Boga prestrašniga, ki si ga s preklinovanjem preganjal toliko časa, na vse poslednje vender pred njegovo sodbo stati moraš“. To izgovorivši Diderot hiti od njega.

Voltér je malo dni potlej umrl 30. velkiga travna 1778 v prestrašnim obupu, kar njegov zdravnik Dr. Tronchin, protestant, spričuje. „Predočite razdivjaniga Oresta“, pravi on, „je le slaba podoba Voltérove besnosti in divjanja v njegovi poslednji bolezn“. Tronchin in maršal Richelieu (Riseljé) za terdo pričata, de svoj živi dan nista kej taciga vidila. Tronchin pravi, de se je stresoval v obupu, ter zakričal: „Od Boga in od ljudi sim zapuščen!“ in tako je nesrečno dušo izdihnil.

Voltér je pred svojo smertjo sicer prosil po duhovnu, ali tistim, ki so se bili z njim vred zoper vero zakleli, se je to prenevredno zdelo, in niso nobeniga duhovna k njemu pustili. Ze poprej je bil Voltér abbé Gauthier-a k sebi poklical, se je pred njim spovedoval, in je potlej vpričo njega abbé Migneta in Marguisa de Vieilleville-a spričevanje dal, „de umerje v naročju katolske cerkve“, ktero je nesrečnik skoz celo življenje preganjal in preklinjal. Ker pa ni bil vredin duhovniga tolažila na poslednje — preveč je že grešil prederzno v božjo milost — od todi tolika grozno smert, in poterdil se je tudi nad njim pregovor: „Kakor ošno življenje, taka smert.“

Voltér, bistroumen, delaven, na vse strani spretin v pisanji, zurjen se ljudu prikupiti, se ve, de je hitro veliko derhal za svojo stran pridobil. To se mu je s tem ložej vedlo pri unim ljudstvu, ki je sila lahkoverno in nečimerno. Kaka šola, ostra zasoljenka, bistra zabavljica jim več zda, kot vse še tako stavno dokazovanje. Truhla poveršina, de se le sveti, jim sploh več velja, kot resnica in podstavnost, ako poslednja posebno prijetne lupine nima. Verh tega se je bilo ljudstvo pod vlado Orleanskiga vojvoda silno popačilo, kteri je bil sam v vsakorsne malopriddnosti zatopljen. Mercier, sam bogotajc uniga časa, vender Voltéra imenuje velkiga popačevavca, kteri je kraljem, velikanam in vsim pregreham svojiga stoletja, ter vsim nesramnim pohujšljivim zmotem, ki so na dvorih v veljavi, streigel. Neizrečeno zadolženja pa, ki se je s tem zdergnilo nad glavo tega hudodelnika, se še naraša, ako pomislimo, de vse to Beljolovo delo je bilo dobro premišljeno, osnovano, in skoz pol stoletja s silnim trudam sukano in izpeljevano. S kako prederzno termo de je Voltér v svoje vkrojene namene zaupal, nas prepriča, kar nasleduje. Ko je v Parizu s svojimi pisacarijami zoper vero jel luč temniti mu je Pariški policijni častnik Herault brezbožnost očital in rekel: „Karkoli tudi pišete, nikoli ne bote dotle pripravili, de bi se keršanstvo razdjal!“ mu je Voltér odgovoril: „Kaj? bomo vidili.“ Akoravno ne Voltér, ne drugi kdo keršanstva vgasiti in nazdjati ne more, je vender pohujšanje silno veliko, kteriga taki zapeljivci z besedo in s peresam delajo. Jezero in jezero nespreamišljenih še zmiraž serka strup za svojo dušo in telo iz regresnih pisarij tega bogokletnika, iz česar se vidi, koliko grozno zadolženje si na glavo nakopuje, kdor s pregrešnimi pi-

sarijami ljudi slepi. Njegovo meso in kite razpadejo, ze prah njegovih kosti vetrovi razpersujejo, ko ga vnuki in vnuki vnuki se preklinjajo, kterim on z mišico svojih spisov še po svoji smerti zavdaja. Voltérovo „poslednje“ naj si k sercu vzamejo tisti, ki po pivnicah s svojimi širokoustnimi lažmi učilni mladosti vero kradejo, in tudi mnogi drugi.

Mesto Kamnik.

(Dalje.)

Mestna dva najmarja (Baumeister). Teh dveh je eden iz znotrajniga, drugi pa iz zunajniga zbora. Njima je pregledovati gojzdov in općinskih spašnikov, od njih prihodke pobirati, in vse to popisano imeti. Skerbeti sta mogla za popravo mesta, mostov i. t. d. Verh tega moreta pa tudi rajtenge dati kakor drugi vradniki.

Pobiravca davkov sta bila dva; eden iz znotrajniga, drugi iz zunajniga zbora. Z mestnim sodjatam ino pisarjam sta mogla od hiše do hiše hoditi, de sta davke na ulicah očitno prejemale.

Bolnišničar (Spitalmeister) je imel bolnišnico preskerbeti. Bolnišnica je imela lepe perhodiša od imanj (Gülten) ino desetine. Ta je mogel tudi ob svojim časi spisane rajtenge višim dati.

H tem šo peršteti školnik, organist in pomočnik. Vsak tih je imel svoje opravila.

Mesto je imelo tudi za se svojo deželsko pravico (Ordinari Landgericht ali Burgfried). Tudi ima še zdaj svoj sedež per krajanskim zbori.

Mestni sodja ino svet ali zbor store odvetništvo s Primoža ino Felicijana cerkve, ki je nad Kamnikam v planinah.

Somnji.

V Kamnici so bili nekđaj ti le somnji: 1. Pervo adventno nedeljo. 2. Pervo postno nedeljo. 3. O sv. Primoži ino Felicijani MM. 4. O s. Jakopi Ap. 5. O sv. Jerneji. Narboljši sta bila pervo postno nedeljo ino na ss. Primoža in Felicijana dan. Te dva somnja so pergnali ljudje posebno veliko konj ino goveje živine ino tudi družih žival. O sv. Primoži in Felicijani je še zlasti zavolj romarjev, ki se jih je dosti h s. Primoži shajalo bil velik somenj. Kolikorkrat je v Ljubljani ali v Kamnici kak somenj minul so vselej potlej davke in sklade pobirali, nazadnje pa eno pojedino napravili. Dandanašnji so v Kamnici somnji 1. Na s. Boštjana dan, 2. O s. Gregorji, 3. O s. Primoži, 4. O s. Jerneji, 5. O s. Tereziji ino 6. O s. Barbari. Če je pa te dni kak zapovedan praznik ali nedelja, je somenj prvi delavnik potlej.

Predmestja.

1. Šutina, kjer je farna cerkev. To predmestje je ob cesti od mesta proti Ljubljani na desni strani Bistrice. 2. Novi terg veči del ubožen kraj na levi strani Bistrice od šuline naravnost čez vodo. 3. Graben, od mesta proti Stranjam, na desni strani Bistrice, tukaj veči del žeblljarji stanujejo. 4. Pod Goro eno predmestjice per mosti, pod tisto goro, na kteri je bil nekđaj kamniški grad.

Kamnisko kmetijstvo, ino stan premoženja.

Mesto Kamnik se ve s predmestji vred ima polje ob cestah proti Podgorji in Križi, kakor tudi proti Ljubljani. Nekaj polja je ob Grabniškim predmestji proti Tujncam. Dalej je imelo opće spašnike; pravico ribištva s križko grajšino Bistriški gojzdi, ki jih je cesar Friderik 3. mestu podelil. Ti so grozno veliki in iz njih dobiva celo mesto dreva, ki jih po Bistrici perplavijo. Lovsko pravico v Bistrici je imel ob Valvasorjevih časih Turjaški knez. V tih gojzdih je bila tako imenovana Firstova miza, od ktere je bilo v „Novicah“ v leti 1845 v 18. listi govorjenje.

Nekđaj je bilo to mesto premožno. Tu je bila kupčija z vsimi okoljnimi kraji. Tudi gospoda, kar je bilo okoli je ob časih turških napadov v mesto perbežala, in tako je bilo tukaj dosti ljudi, dosti premoženja; hiše so ena za drugo zrasle.

(Dalje sledi.)

*) Voltérovi pravi imek je Arouet; iz nečimurnosti pa, in ker je v izreki njegoviga imena dvoumje (á rouer), se je v Voltéra spremenil.